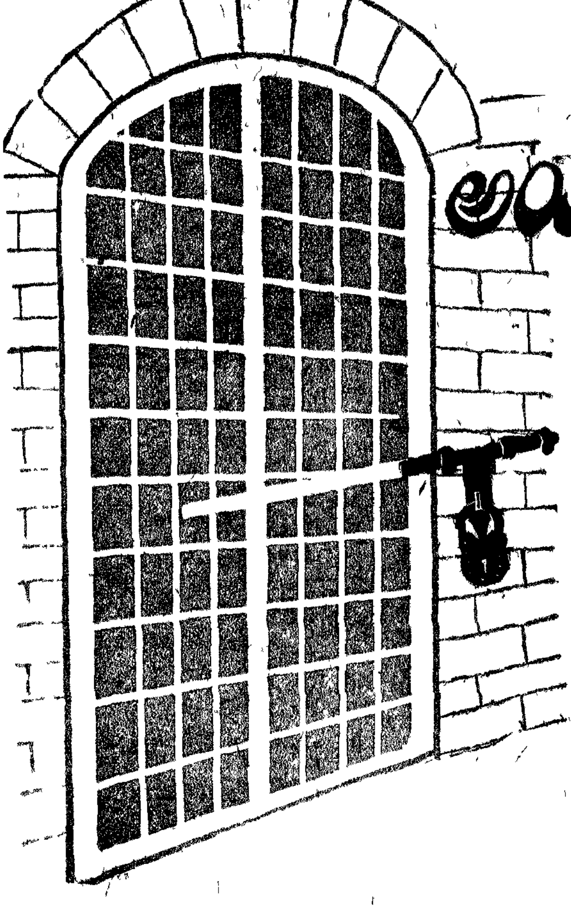

అయిదెకరాలకోసం

ఉబుసుపోకకి నేనూ, మా స్నేహ బృందమూ, రామ్మూర్తిగారి డాబా మీద సాయంకాలం కూర్చొని చల్లటిగాలి మేస్తూ లోకాభిరామాయణం పారాయణం చేస్తున్నాము. మా లోకాభిరామాయణంలో మేము చర్చించని విషయమంటూ ఉండదు. చిల్లర కొట్టు సుబ్బిసెట్టిదగ్గర నుంచీ, ఇండియా ప్రెసిడెంటు రాజేంద్రప్రసాదువరకూ, మా నిశిత విమర్శనకు గురి అయ్యేవాళు. ఆనాడు మాదృష్టి రాజకీయ బాధితులవేపు మళ్ళింది.

మా సుబ్బారావిలా అన్నాడు.

"ఆ రోజుల్లో, క్విట్ ఇండియా ఉద్యమంలో, తెల్లవాళ్ళ హయాంలో ఒక్క రోజు జైలుకు షికారుగా పోయి వచ్చి ఉంటే, అయిదెకరాల నిక్షేపమైన మాగాణి మన చేతుల్లో పడేదిగదా!"

"అదేమిటిలే, దానికయినా అదృష్టముండాలి. చేసిన పనులు అలా కలిసిరావాలి" అన్నాడు రామ్మూర్తి.

"అందరికీ ఇచ్చారంటూరా, ఆ అయిదెకరాలయినా?" అన్నాడు సుందరం.

"దరఖాస్తు పెట్టుకొనినవాడిది పాపం అడుగో, జైలుకుపోయినట్లు సర్టిఫికెట్టు పట్టుకొచ్చిన వాళ్ళకల్లా భూములు మంజూరయినయి" అన్నాడు సుబ్బారావు.

"ఏంరా క్రిష్టారావ్, అన్నట్టు నీవు గూడా జైలుకెళ్ళినట్టున్నావు? నీకూ ఏమయినా గిట్టిందా?" అన్నాను నేను.

"ఎప్పుడో మనవాళ్ళొచ్చి, అయిదెకరాలిస్తారని నేనప్పుడు జైలుకెళ్ళానా వీళ్ళను ఎదిరించటానికి? మనం ఫలాపేక్షతో ఏ పనీ చెయ్యమనుకో. మనకప్పుడా పనిచేస్తే బాగుంటుంది అని తోచింది. అమలులో పెట్టాం వెంటనే." అన్నాడు క్రిష్టారావు.

మా స్నేహ బృందంలో క్రిష్టారావు జైలుకెళ్ళాడని చాలామందికి ఇదివరకు తెలియదు. ఆ జైలులో జీవితం, అక్కడ జరిగిన విశేషాలు మూసగుచ్చినట్లు చెప్పమని క్రిష్టారావుని బలవంత పెట్టారు. క్రిష్టారావు విధిలేక ఇలా చెప్పటం సాగించాడు. అందరం చెవులు నిక్కబొడుచుకొని, అతని చుట్టూ మూగి, దీక్షగా వింటానికి ఉపక్రమించాము.

... ...

నాతరహా మొదటినుంచీ ఎలా ఉండేదో మీకు తెలుసుగా. మనం పట్టిన కుందేటికి మూడే కాళ్ళు. మనం ఒక పని అనుకుంటే అది జరిగి తీరాల్సిందే.

అది, 1942 సం॥ అగస్టు నెల. గాంధిగారు 'క్విట్ ఇండియా' తీర్మానం ప్రవేశపెట్టారు. దేశంలో అన్ని మూలలా ఎక్కడ చూసినా 'క్విట్ ఇండియా' మారుమ్రోగుతున్నది. తెల్లవాళ్ళు వెయ్యి కళ్ళతో పరిస్థితిని ఎప్పటికప్పుడు ఆకళింపు చేసుకుంటున్నారు. ఎక్కడ చూసినా పోలీసుకాపులు తెగతిరుగుతున్నాయి. దేశం అట్టుడికినట్టు ఉడికిపోతున్నది. ఈ దెబ్బతో అటో ఇటో తేలాలని యావన్మంది పట్టుదలతో ఉన్నారు.

అప్పటికి నాకు షుమారు ముప్పది సంవత్సరాలుంటాయి. యువకరక్తం నాలో ఉరకలు తీస్తున్నది. ఆ రోజుల్లో, మాకు గురువు జానకిరామయ్యగారు. ఆయన ఎలా ఏవేళ ఏది చెయ్యమని చెప్తే అది చేసేందుకు నేను, మా జట్టు సిద్ధంగా ఉన్నాము. మా నాన్నగారు ప్రభుత్వోద్యోగిఅయినా ఆయనలో దేశభక్తి ప్రతి నరంలోనూ జీర్ణించి ఉంది. నేను ఈ దేశీయ ఉద్యమంలో పాల్గొంటూ ఉంటే ఆయన నన్ను ఎక్కువగా ఉత్సాహపరిచేవాడు.

మా గురువైన జానకిరామయ్యగారు ఉద్యమంలో ఉరకటానికి మాకు ఆజ్ఞ ఇచ్చి, ఒక నిర్ణీతమైన కార్యక్రమం చేతికిచ్చారు. మా బృందము జట్లుజట్లుగా చేరిపోయింది కార్యసాధనకు. నేను, గోపి ఒక జట్టు. మా పని ఆ రోజు రాత్రే మొదలుపెట్ట దలిచాము. గోపి ఎవరిదో సైకిలు తీసుకొచ్చాడు. తారుడబ్బా, కుంచె సంపాయించా [illegible] రాత్రి పదిగంటలకి భో[illegible] కొన్నాము. ఇంక [illegible] ఊళ్ళో కనపడిన [illegible] కొయ్యంత అక్షరాలతో [illegible] అని, నేను ముద్రకొట్టినట్ల[illegible] తారుతో రాశాను. ఒకప్రక్క [illegible] 'బుంయిబుంయి' మని ఊళ్ళో తిరు[illegible] ఉంది. మేము దాన్ని తప్పించుకు[illegible] సైకిలెక్కి ఊరంతా తిరుగుతూ, మ[illegible] మధ్య ముఖ్యమయిన ఆఫీసులున్నచో[illegible] ఆగి, గోడలమీద 'క్విట్ ఇండియా' ముద్ర వేసి సాగిపోయాము. తాలూకాఫీసు, రిజిష్ట్రారుఆఫీసు, మునసబుకోర్టు, స[illegible] కోర్టు గోడలు చూసుకొని కలక్టరాఫీ[illegible] ప్రవేశించి, ఆఫీసుగోడలను తా[illegible] యథాలాపంగా సత్కరిస్తున్నా[illegible] అప్పటికే అర్ధరాత్రి ఒంటిగ[illegible]

"శ్రీరాగి"

కొడుతూ ఉంటుంది. ఇంతలో వెనకనుంచి మామీద బ్యాటరీలైటు పడ్డది. ఎవరో వెనకనుంచి 'ఏయ్? ఎవరది? ఆగండి' అని దబాయింపుగా కేక వేశారు. మేము వినిపించుకోకుండా సైకిలులాగి ముందుకు పోనిచ్చాము. కాని రెండు గజాలు పోయినామో లేదో ముందొక పోలీసు దారి కడ్డంగా పెద్ద కర్రనొకదానిని అడ్డు వేశాడు. ఇంక మాకు దిగక తప్పింది కాదు.

ఇంతలో వెనకనుంచి నలుగురయిదుగురు పోలీసులువచ్చి కలుసుకున్నారు.

"ఏయ్? మీరేం చేస్తున్నారు కలక్టరాఫీసులో ఇంత రాత్రి వేళ?"

"ఇప్పుడే సినిమా రెండో ఆట అయిపోయింది. అడ్డదోవ గదా అని ఇలా వస్తున్నాము" అన్నాను నేను.

"మీదగ్గ రేమున్నయి?"

"మా దగ్గరా? మా దగ్గరేముంటయి. ఏమీ లేవు."

"పోనీయండిరా వాళ్ళని పాపం!" అన్నాడు వాళ్ళల్లో ఒక పోలీసు.

మేము మళ్లీ సైకిలెక్కి జోరుగా పోవటం మొదలెటాం. పంచెలో దాచిన బ్రష్షూ, తారుడబ్బా వాళ్ళ కళ్ళబడలేదు.

ఇంతలో ఆ పోలీసులు ఏమనుకొన్నారో, ఏమో మళ్ళీ వచ్చి, మమ్మల్ని పోనీయకుండా అటకాయించి 'ఏయ్ మీ దుస్తుల్లో ఏముందో చూడాలి" అని దబాయించారు.

"మహ చక్కగా చూసుకోవచ్చు, అసలు ఏమన్నా ఉంటేగా" అని నేను లేని ధైర్యంతో బూకరించాను.

పోలీసు నా చెయ్యిపట్టుకు లాగాడు. తారుడబ్బా, బ్రష్ బయటపడ్డాయి.

పోలీసు లవి చూసి తీసుకొన్నారు.

వాళ్లలో ఒకడు విజిలూదాడు. ఫర్లాంగు దూరంలో నే ఉన్న పోలీసువాను రివ్వున వచ్చి మా ముందు ఆగింది.

గోపీ గుండెలలో రాయి పడ్డది. నేను మాత్రం ధైర్యంగానే వున్నాను.

రిజర్వు పోలీసులు వానులోనుంచి దిగి లాఠీకర్రలతో మమ్మల్ని నాలుగయిదు పోట్లు పొడిచారు. నేనా పోట్లను మౌనంతో స్వీకరించాను. గోపీ ఆ దెబ్బలకి చిన్న మూల్గు మూల్గాడు.

'ఊఁ ఎక్కండి! చూస్తారేం!' అని ఇంకో పోటు పొడిచారు నన్ను లాఠీతో.

'ఉండవయ్యా, ఎక్కుతున్నారులే. ఎందుకట్లా గోల చేస్తావు?' అని దబాయిస్తూ నేనూ, గోపీ వానులో ఎక్కాం.

పోలీసువాను పోలీసుస్టేషనులో ఆగింది. మేము వానునుంచి దిగి పోలీసుల వెంబడి లోనికి పోయినాము. సబ్ఇన్స్పెక్టరు కుర్చీలో ఆసీనుడై యున్నాడు. నన్ను చూసి కొంచెం చకితుడయ్యాడు.

"ఏం క్రిష్టారావు? ఏమిటీ వేషం" అని ప్రశ్నించాడు. నేను మాట్లాడలేదు. ఊళ్లో గోడలన్నిటిమీదా 'క్విట్ ఇండియా' అని తారుతో ముద్రించినట్లు పోలీసులు సబ్ఇన్స్పెక్టరుతో చెప్పారు.

సబ్ఇన్స్పెక్టరు మా నాన్నగారి నెరుగును కొద్దో గొప్పో పరిచయముంది.

'కృష్టారావ్, ఇప్పటికయినా మించిపోయిం దేమీ లేదు. మీ యిద్దరూ మీరు చేసిన పనికి, క్షమార్పణ కోరుకున్న బేషరతుగా వదిలిపెట్టేస్తాను' అని ఎంతో సేపు బోధించాడు. గోపీకి లోపల 'అపాలజీ' ఇచ్చి 'బ్రతుకు జీవుడా' అని బయట పడదామనే ఉంది. కాని అందుకు నా మన సంగీకరించలేదు. తెలిసే మన మీ ఉద్యమంలోకి దిగాము. ఇంక వెనక్కి

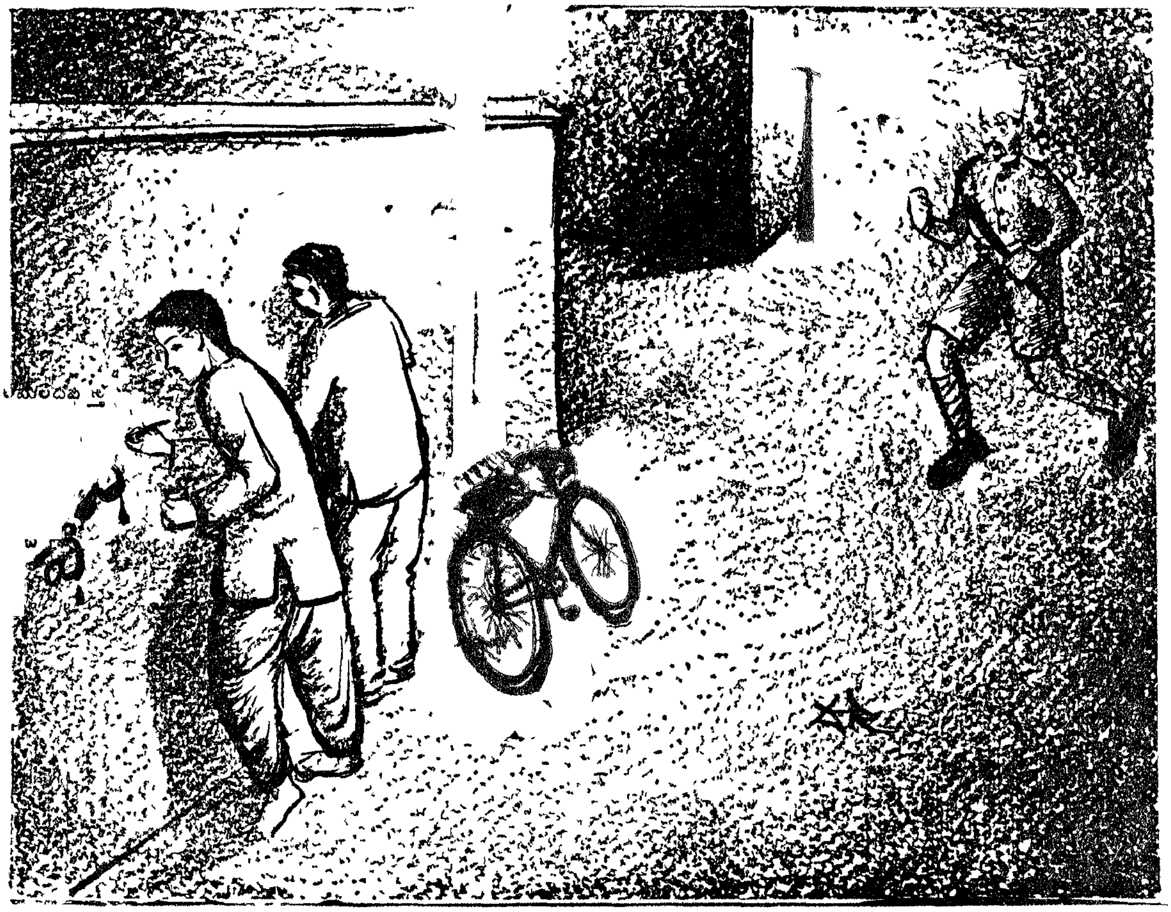

తిరగటం పురుష లక్షణం కాదను కొన్నాను.

'మేము చేసినపని ఒప్పుకొంటున్నాము. అందుకు 'అపాలజీ' ఇవ్వాల్సిన అవసరం ఏమీ లేదు' అని ఇన్‌స్పెక్టరుతో చెప్పాను.

ఆ రాత్రి మమ్మల్ని సబ్‌జైలులోకి తోశారు. అదివరకే మన స్నేహితులు కొంతమంది జైలులో ఉన్నారు. వాళ్లు నన్నభినందించారు. తెల్లవారగానే ఈ వార్త మా యింట్లో తెలిసింది. మా అమ్మ తెగఏడ్చింది. కాని నేను అధైర్యం చెంద లేదు. మా నాన్నగారు తోటి ఉద్యోగస్థులను జైలుకుపంపి నన్ను ప్రోత్సహించారు. ధైర్యంతో ఉండమన్నారు. ప్రాణం పోయినాసరే అపాలజీ కోరవద్దన్నారు. ఇంక నాకేం గావాలి?

అలా వారంరోజులు మావూరి సబ్‌జైలులో గడిపాము. అప్పటికి ఆ ఊరిలోనివాళ్లు దాదాపు మూడువందలమంది జైల్లో ఉన్నారు. ఈ వారంరోజులు మాకు తిండితిప్పలు బాగానే గడిచినయి. ఎందుకంటే మా గురువుగారు గూడా మేము వచ్చిన మరునాడే జైలుకు వచ్చారు. వారి ద్వారా మాకు కావలసిన సిగరెట్లు, కాఫీలు, ఏకధాటిగా జైలులోకి ప్రవహించినయ్. ఏమూల ఉన్నా డబ్బు ప్రభావం ఎవరు కాదనగలరు?

వారంరోజులు గడచినతర్వాత మా యిద్దర్నీ కోర్టులో సబ్‌డివిజనల్ మేజస్ట్రేటు ఎదుట హాజరు పెట్టారు.

స. డి. మే: ఏమయ్యా, నీ మీద పోలీసువారు 'ఊరిగోడలనిండా 'క్విట్ ఇండియా' అని తారుతో వ్రాసినట్లు నేరం మోపారు. నీకు తెలుసునా?

నేను: నాకు తెలుసునండి.

స. డి. మే.: నీవూ, నీ స్నేహితుడూ గోడలమీద 'క్విట్ ఇండియా' వ్రాసిన మాట నిజమేనా?

నేను: యథార్థమేనండి.

స. డి. మే: ఆ చర్య దేశద్రోహం క్రింద వస్తుందని తెలుసునా?

నేను: తెలుసునండి.

స. డి. మే: అయితే మీ రిద్దరూ, మీ మీద పోలీసులు మోపిన నేరం ఒప్పుకొన్నట్లేనా?

నేను, గోపి: ఒప్పుకొన్నట్లేనండి.

ఒక పావుగంటతర్వాత మేజస్ట్రేటు తాము వ్రాసిన తీర్పు కోర్టులో చదువుతూ మా కిద్దరికీ, దేశద్రోహ చట్టంక్రింద ఒకటి న్నర సంవత్సరాలు కఠినశిక్ష విధించినట్లు ప్రకటించారు.

అది విని గోపీ క్రుంగిపోయినాడు.

నా ధైర్యం ఏ మాత్రం సడలలేదు. భారతదేశ దాస్యవిముక్తికి మనమూ పాటు పడుతున్నామని నాలో ఒక విధమైన తృప్తిగలిగింది.

ఆ వేళ సాయంకాలము నన్ను, గోపీని, ఇంకా అయిదుగురిని ఆలిపురం సెంట్రలు జైలుకు తీసుకువెడతారని తెలిసింది. నా భార్యా, తండ్రీ తదితర చుట్టాలు ఆరోజు ఉదయం మాకు కన్నీళ్లతో వీడ్కోలు ఇచ్చారు. నా భార్యకనేక విధాల ధైర్యం చెప్పి ఓదార్చాను. అప్పుడప్పుడు క్షేమసమాచారాలను ఉత్తరాల ద్వారా తెలపవలసిందని కోరాను. కొద్దిగా డబ్బు కూడా తండ్రిదగ్గర తీసుకున్నాను. కొంచెం దుస్తులు, పక్కచుట్టా మొదలైన సరంజామా తీసుకొన్నాను.

మొత్తం మా గ్రూపులో ఏడుగుర మున్నాము. మమ్మల్ని ఆలిపురం జైలుకు తీసుకు వెళ్లటానికి నలుగురు పోలీసులు మా వెంట వచ్చేటట్లు ఏర్పాటయింది. పరిపాలన తెల్లవాళ్ళదే అయినా ఉద్యోగులంతా తెల్లవాళ్లు కాదుగా. ఆ పోలీసులు మాఊరివాళ్ళే. మాకు బాగా పరిచయమున్నవాళ్ళే. పొట్టకూటికి ఉద్యోగం చేస్తూ తెల్లవాళ్ళ మాట వింటూఉన్నా లోని దేశభక్తి ఎక్కడికి పోతుంది? పోలీసులతో మేము ముందుగానే ఏర్పాటు చేసుకొన్నాము. రెండుమూడు మజిలీలు చేసుకుంటూ ఖుషాసాగా కాలక్షేపం చేస్తూ, ప్రయాణం సాగించటానికి నిశ్చయించుకొన్నాము. మా లో మేము కారాగార జీవితం గడప బోతున్నామనే చింత యేకోశానా లేదు. ఏదో పెళ్లికి వెళుతున్నట్లు సంబరపడు తున్నాము. అందరూ తలాకొంత డబ్బులు తీసుకొన్నారు వాళ్లవాళ్ళదగ్గిరనుంచి.

ఆదినం నాకు బాగా జ్ఞాపకముంది. ఆ తేదీ 1942 సం॥ ఆగస్టు 17 వ తేదీ ఆ రోజున సాయంకాలము ఆరయ్యే సరికల్లా గుంటూరు చేరుకొన్నాము. ఇద్దరు పోలీసులను తీసుకొనిమాలో నలుగురు గుంటూరులో సినిమా చూడటానికి వెళ్ళారు. గుంతకల్లు పోయేబండి రాత్రి రెండుగంటలదాకా రాదు. హోటలులో భోజనంచేసి ప్లాటుఫారంమీదే యీసామానుతో విశ్రమించాము. రాత్రి రెండుగంటలకు గుంతకల్లువైపు పోయే బండి వచ్చింది. ఇంతలో సినిమాకు వెళ్లినవాళ్ళుకూడా తిరిగి వచ్చారు. అందరం బండిలో ఎక్కాము. మరునాటి ఉదయం పదిగంటలకల్లా, ఏదో స్టేషనులో భోజనంచేసుకొని మళ్ళీ ప్రయాణం సాగించాము. రైల్లో చాలా ఖుషాసాగా కాలం గడిచింది. త్రాగినసిగరెట్లకు కాఫీలకు లెక్కలేదు. కాలం గడిచిన కొద్దీ మేమున్న ఊరికి దూరమైపోతున్నాము. లోపల ఏమూలో తిరిగి మన ఊరుకు వస్తామో రామో అనే భయం నక్కిఉంది కాని బయటపడకుండా లోపలే అదిమి పెట్టి ఉంచాను. దేశంకోసం ఎంతమంది గడచిపోయినకాలంలో తమరక్తాన్ని ధార పోశారో, ఇంకా ధారపొయ్యనున్నారో? వెనవది నాటి లెక్కమిటి ఇంతమంది ముందు?

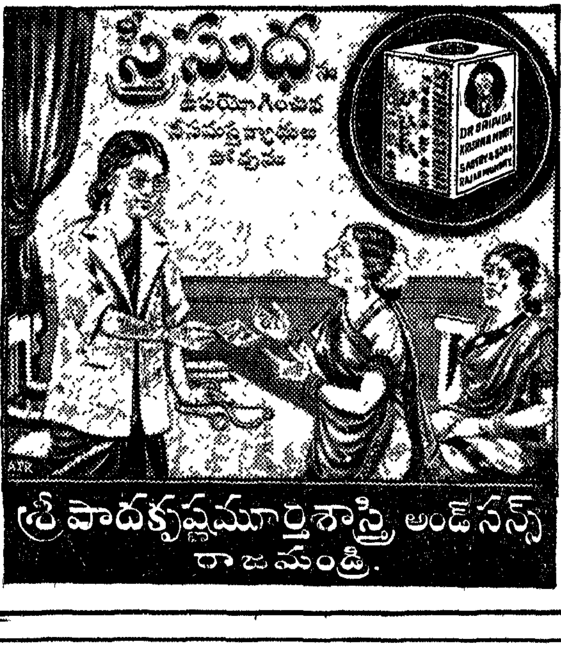

18 వ తేదీ చీకటిబడేవేళకి ధనికొండ చేరుకున్నాము. ఆ రాత్రికి అక్కడ మకాము వేయాలనుకొని, ఊళ్లోకిపోయి చక్కగా ఊరంతా చూశాము. విసుగు పుట్టేందాకా తిరిగాము. చివరికి ఎనిమిది తొమ్మిదిగంటలకు భోజనం చెయ్యటానికి పూటకూళ్ళయింటికి వెళ్ళాము.

ఆపూటకూటిల్లు ప్రొప్రయిటరు మేము 'ఫలానా' అని తెలుసుకొని మమ్మల్ని యెంతో ఆదరించాడు.

"మీరే నిజమైన దేశభక్తులు" అని పొగిడాడు. ఆ రాత్రి మాకు చక్కటి భోజనం పెట్టాడు. ఆ భోజనం యివ్వాళ్టికికూడా నాకు మరుపు రాదు. డబ్బియ్యపోతే తీసుకోలేదు. తిరిగి ధనికొండ స్టేషను ప్లాటుఫారంమీద ఆరాత్రి మేము విశ్రమించాము. మరునాటి ఉదయం తిరిగి ప్రయాణం సాగించి రాత్రికి గుంతకల్లు చేరుకొన్నాము. ఆరాత్రి అక్కడ మకాము వేశాము.

ఇరవయ్యోతారీఖు ఉదయం కాలకృత్యాలు తీర్చుకొని కాఫీ త్రాగి ఏడు గంటలకు రైలు ఎక్కాము రైలు బళ్లారిలో ఆగగానే ముందు ఊళ్ళోకిపోయి అంతా చూసుకొని, అప్పుడు పోలీసు స్టేషనుకు వెళదాము అనుకొన్నాము. కాని మా ఆలోచన తారుమారయింది. రైలుబండి బళ్ళారిలో ఆగిందో లేదో, పోలీసు సూపరింటెండెంటు, వానుతో మాకోసం ఎదురు చూస్తున్నాడు. మేము రైలుదిగగానే మమ్మల్ని ఏడుగురిని మావూరి పోలీసులవద్దనుంచి ఛార్జీ తీసుకొని పోలీసువానులో ఎక్కించారు.

వాన్ ఆలీపురం సెంట్రలుజైలుకు శరపాటు తో పోయి మొదటి సింహద్వారాన్ని వుంటా రెండవ గేటుదగ్గర ఆగింది. రెండవ విచార[illegible]బడ్డ[illegible] టెండెంటుఆఫీసుఉంది. వాణ్ణి[illegible] ?" తోపాటు, కర్నూలు, వెధ[illegible]" [illegible]చ్చిన డిటెన్యూలు ఒక "ఇల్లాంటిదా [illegible] ఉన్నారు. మేమంతా [illegible]ంది వచ్చే[illegible] దిగాము మా మూటా

"ఎం[illegible] సులో చాలా బెంచీ లున్నాయి. ఒక [illegible] జైలు సూపరింటెండెంటు కూర్చొని పెడ[illegible]న్నాడు. ఆయనముందు ఒక టేబిలు, ఆ టేబిలుమీద కొన్ని రిజిష్టర్లు పెట్టిఉన్నాయి. టేబిలుచుట్టూ మూడు నాలుగు కుర్చీలున్నాయి. ఒక కుర్చీలో జైలు గుమాస్తా కూర్చున్నాడు.

మేమంతా ఆఫీసులోకి వెళ్ళి బల్లలమీద ఆసీనుల మయినాము. నేను, గోపీ అందరికన్నా చివరిబెంచీమీద దూరంగా కూర్చొన్నాము.

మా మూటా ముల్లె అంతా సూపరింటెండెంటు ప్రాపర్టీ రిజిష్టరులో వ్రాసి స్వాధీనం చేసుకొంటున్నాడు. ఆఖరికి కట్టుకున్న దుస్తులు కూడా విప్పించారు. రెండు పొట్టి లాగూలు తెల్లవి, రెండు తెల్లటోపీలు, రెండు బనీనులు, రెండు తుండ్లు, ఒక కంబళి — అందరికీ పంచిపెట్టారు. డబ్బుగూడ దగ్గర ఉండ

"లక్స్ టాయ్‌లెట్ సబ్బు

చర్మ సౌందర్యమునకు శ్రేష్ఠమైనది"

అని ఎస్. వరలక్ష్మి చెప్పుచున్నది

మనోహరమైన సువాసనతోగూడిన ఈ తెల్లటి శుద్ధ సబ్బుతో మీ చర్మమును మనోహరముగా నుంచుకొనండి.

సినీమాతారలకు
సౌందర్యమునిచ్చు సబ్బు

LTS 334-X30 TL

బహుమతి రు. 500
(గవర్నమెంటు రిజిష్టర్డు)

తెల్ల వెండ్రుకలను పోగొట్టును

రంగులనుచూచి మోసపోవద్దు. అది తాత్కాలికము. మా సువాసనగల "మణిమోహిని హేర్ ఆయిల్" అనేక వనమూలికలతో ఆయుర్వేద పద్ధతిలో తయారై 60 సం॥ వయస్సువరకు వెంట్రుకలను నల్లగావుంచును ఇదిగాక మెదడుకు చలవనిచ్చును. "ఉన్మాదము, తలనొప్పి" వగైరా జబ్బులరానీయదు "జ్ఞాపకశక్తి"ని కంటి చూపును వృద్ధిచేయును కొద్దిగా నెరిసివుంటే ఒక సీసా రూ 2-8-0 3 సీసాలు రూ 9-0-0 సగము నెరిసివుంటే, ఒకసీసా రూ 5-0-0 3 సీసాలు రూ 12/-పూర్తిగ నెరసివుంటే ఒక సీసా రూ 7/- 3 సీసాలు రూ 18/- ఇది పని చేయదని నిరూపించిన రూ 500/-

INDRA LABORATORIES,
P. O. Raj Dhanwar (H Bhag)

రత్నపురుషవేషాం

సువర్ణము, క్వాల్షియములు కలిపి తయారుచేయబడినది శుభ్రముము. గుండెదడ, నరముల బలహీనత, అతిమూత్రము మొ॥ మేహ వ్యాధులను హరించును బలమును, కాంతిని, ధాతుపుష్టిని, యిచ్చును అనేక యోగ్యతా పత్రములు కలవు డబ్బా రు 3-12-0 వి పి 0-14-0

ఇండియన్ మెడిసన్ హౌస్,
లక్ష్మీటాకీసు రోడ్డు - విజయవాడ-2

కుష్ఠు ★ బొల్లి

వగైరా మేహమచ్చలు, సెగ, సవాయి వ్యాధులకు, గ్యారంటి చికిత్స, క్యాటలాగు ఉచితం. జి వి. రెడ్డి అండ్ కో., (రిజిష్టర్డు) "భాస్కరాశ్రమము" గోపాలపురం, తూ గోదావరి.

ఒక గంటలో యౌవ్వనము

కామ స్తంభన

ధాతుపుష్టి, సంసారసుఖము నిచ్చుటలో సాటిలేనిది. విరాళచెందిన వృద్ధులయందు శక్తి, ఉత్సాహము నిచ్చును రు 2-8-0

మదన మంజరి ఫార్మసీ

184, చైనా బజారురోడ్డు, మద్రాసు.
బెజవాడ-శ్రీనివాస మెడికల్ స్టోర్సు పార్కు రోడ్డు, రాజమండ్రి—ఈశ్వరదాస్ & కో. మెయిన్ రోడ్డు, నెల్లూరు ఆర్యన్ ఫార్మసీ.

నియ్యటం లేదు. ఇది నేను గమనించి, యేమిటి దారి అని ఆలోచించాను. చివరికి తట్టిందొక ఊహ. లాగుపట్టీకి చిల్లు పెట్టి దాంట్లో పదమూడురూపాయి నోట్లు దూర్చాను. ఎవరూ చూడకుండా. ప్రక్క వాళ్లకు గూడ డబ్బు ఉంటే అలా దాచుకోండని సలహా ఇచ్చాను. అందరూ అలాగే చేశారు.

మా సామానులు అన్నీ సూపరింటెండెంటు లిస్టు వ్రాసుకొని జైలు దుస్తులు మాకు ఇచ్చి, మా చేత సంతకం చేయించుకొని, ఎప్పుడడిగితే అప్పుడు అన్ని దుస్తుల్ని చూపించాలని హెచ్చరిక చేశాడు. ఈ తంతు అంతా గడిచేటప్పటికి మధ్యాహ్నం రెండుగంటలయింది. కడుపులో ప్రేగులు అరవటం మొదలు పెట్టినయి.

తరువాత మమ్మల్నందరినీ జైలులోకి తీసుకొనివెళ్లి, ఎనిమిదో బ్లాకులో, సి క్లాసులో పడేశారు. ఆ బ్లాకు అర ఫర్లాంగు పొడవు ఆరేడు గజాలు వెడల్పు ఉంటుంది. చుట్టూ రెండు ప్రక్కలా ఇనుప కటకటాలు.

ఆలిపురం జైలు ఒక చిన్న పట్టణమంత పెద్దది. దానిలో అగస్టు ఉద్యమంలో విధ్వంసకచర్యలు జరపినవాళ్ళని పట్టుకొచ్చి మందలు మందలుగా పడేశారు. దానిలో అన్నిరకాల వాళ్ళూ ఉన్నారు. ఒకప్రక్క దొంగతనం చేసి పట్టుబడినవాళ్లూ, హత్యలు చేసినవాళ్లు, క్రిమినల్ కోర్టులలో శిక్ష బడినవాళ్ళు ఉన్నారు. ఆ జైలులో పగలు ఆరు గంటలనుంచీ సాయంకాలం ఆరు గంటలదాకా ఏమూలతిరిగినా తిరగొచ్చు. సాయంకాలం ఆరింటికి మాత్రం అటెండన్సు చూసేటప్పుడు మన బ్లాకులో మనముండాలి.

ఆ జైలులో చాలా బ్లాకులున్నాయి. దాంట్లో 'ఎ' క్లాసు 'బి' క్లాసు బ్లాకులున్నాయి. స్నానానికి పెద్ద పెద్ద తొట్లలో నీరు ఉంటుంది. ఈ తొట్లు ఒక్కొక్కటి అరఫర్లాంగుపొడుగు, రెండు గజాలు వెడల్పునా ఉంటయి. ఈ తొట్లలోనికి పంపులద్వారా అక్కడికి పదిమైళ్ల దూరంలో ఉన్న నదినుంచి నీరు సప్లయి అవుతూ ఉంటుంది. ఈ నీరు జైలులో ఉన్నవాళ్ళు స్నానం చెయ్యటానికి, వంటచెయ్యటానికి సరిపోతుంది. ఒక్కొక్క రోజు పంపులుచెడి నీరు సప్లయి అయ్యేదికాదు. అప్పుడు వంటకే నీరు సరిపొయ్యేదికాదు. నానా అవస్థలు పడేవాళ్ళు వంటవాళ్లు.

రెండుగంటలకు సత్తుగిన్నెలో నాలుగవున్నుల సంకటి కూడు పప్పు పులుసులో వేసి మా మొహాన వేశారు. ఇంకొక సత్తు గిన్నెతో కొద్దిగా మజ్జిగ ఇచ్చారు. ఆగిన్నెలోని అన్నం చూసి అది తినటానికి నాకు మనసొప్పలేదు. ఆ పులుసులో అర అంగుళము పొడుగున పురుగులు విహారం చేస్తున్నయి. ఆపులుసురంగు ఫలానా అని చెప్పటం రసాయనశాస్త్రజ్ఞులకు కూడా కష్టమేనేమో. అన్నంలో మట్టిగడ్డలకు లెక్కలేదు. మా బృందమంతా ఆపూట పస్తే. మజ్జిగ మాత్రం త్రాగి ఎలాగో కడుపు నింపుకొన్నాము. తిరిగిరాత్రి ఏడుగంటలకు ఆసంకటి కూడే పడేశారు ఆ రాత్రి కూడా మేమంతా పస్తే. కాని ఎన్నాళ్లని కడుపు మాడ్చుకోగలము? పురుగులు ఏరి కంచము క్రిందపడేసి ఆ సంకటికూడే తినేవాళ్లము. తింటుంటే కళ్ళవెంబడి నీళ్ళు తిరిగేవి. ఇంటిదగ్గర హాయిగా కుడిచి కూర్చొనక ఎందుకొచ్చిన శ్రమ యిది? ప్రొద్దునపూట ఆరుగంటలకే వేడివేడిగంజి ఇచ్చేవాళ్ళు. అదే కాఫీ అనుకొని మహా ఆప్యాయంగా త్రాగేవాళ్లము. గంజిలోకి-నంజుకోటానికి కొద్దిగా అరతులమెత్తు కందిపచ్చడి వేసేవాళ్ళు. ఈ కందిపచ్చడి గంజితో నంజుకోటానికి చాలా గందరగోళం జరిగిందిట. జైలులోకే రాకపూర్వం కందిపచ్చడి ఇస్తేగాని వీల్లేదని డిటెన్యూలంతా సత్యాగ్రహం చేశారుట. పోలీసులు సత్యాగ్రహులమీద కాల్పులు సాగించవలసిన పరిస్థితి ఏర్పడిందిట. ఈ కాల్పుల ఫలితంగా ఒక సత్యాగ్రహి కందిపచ్చడి కోసం తన అమూల్యమైన ప్రాణాల నర్పించాడు. ఈ కాల్బుల ఫలితంగా గంజిలో కందిపచ్చడి నంజుకోను వెయ్యటానికి అధికారులు సమ్మతించారు.

మేము ఉన్న బ్లాకులో షుమారు అయిదు, ఆరువందలమందిదాకా డిటెన్యూలు ఉన్నారు. మేము జైలుకువెళ్ళిన మరునాడు ఘోరమైన ఉదంతం జరిగింది. డిటెన్యూల నందరినీ బ్లాకులలో బంధించి విపరీతంగా కుక్కలను కొట్టినట్లుగా లాఠీ ఛార్జీ చేశారు. ఆ దృశ్యం తలుచుకుంటే ఇప్పటికీ నా గుండె ఝల్లుమంటుంది. నిరాయుధులైన మామీద పోలీసులు తంబలు తంబలుగా పడి లాఠీఛార్జి చేశారు. లాఠీ ఛార్జీ జరిగిన మరుక్షణానికి జైలంతా హాహాకారాలతో మిన్నుముట్టింది. రక్తం వరదలై ప్రవహించింది. చెవులు తెగిపోయిన వాళ్లు, కాళ్లు విరిగినవాళ్ళు, కళ్లుపోయిన వాళ్లు విలపిస్తుంటే ఆ దృశ్యం చూడటానికి భయంకరంగావుంది. ఈ భీభత్సం బహుశా బయటివారిని భయపెట్టటానికి అయివుంటుందని మేమూహించాము. ఈ లాఠీ

ఛార్జీలో నే నెలాగో ఒక్క దెబ్బా తిన కుండా తప్పించుకొనగలిగాను. తరువాత జైలు డాక్టర్లు వచ్చి దెబ్బలు తగిలినవాళ్లకు కట్లు గట్టారు. ఆ డాక్టర్లలో మొన్న మొన్న దాకా మన జిల్లాలో పనిచేసిన డాక్టరు 'సా'గారు కూడా ఉన్నారు.

మా బ్లాకులో ఒక మూల గ్రంథాలయ ముంది. అక్కడ నిర్బంధితులకు కావల సిన పుస్తకాలు ఇస్తారు. కాని అక్కడ మనకు పనికొచ్చే పుస్తకం ఒక్కటీ ఉండదు.

మేము జైలుకువచ్చిన వారంరోజులలో 'క—' రాష్ట్రానికి యిప్పుడు ఆర్థిక శాఖామాత్యులైన 'గ—'గారు జైలుకు విచ్చేశారు. వారికి ప్రభుత్వం 'బి' క్లాసు ఇచ్చింది. వారు కాంగ్రెసు నాయకు లని పించుకొన్నా, జైలులో అందరితో కలిసి తిరిగేవారు కాదు. కష్టసుఖాలు మాట్లాడే వారు కాదు. అవును మరి వారు దేశా నికి నాయకులు. అదివరకు మంత్రిత్వం నెరపి, తిరిగి స్వతంత్రభారతంలో మంత్రి త్వం నెరపబోయేవారు సామాన్యులా? వారిని మాబోటి సామాన్యులతో కలిసి తిరగమంటే తప్పుగాదూ?

నేను మా స్నేహబృందం జైలులో మా బ్లాకులో, ఒక చివర మూలగా కటకటాల దగ్గరగా కంబళ్లు పరుచుకొని నివాసం యేర్పరచుకొన్నాం.

రోజుకు అయిదారు సిగరెట్ల పెట్టె లవ లీలగా కాల్చేసే నాకు సిగరెట్టులేకుండా ఉండటంకన్న నరకం మరిలేదనిపించింది. టిఫిన్లకు జైలులో అవకాశమేదీ? అటు సిగరెట్లకు ఇటు చిరుతిండ్లకు మొగం వాచి పోతున్నాము. మా బృందానికి షుమారు ఏడెనిమిది మందికి, లీడరును నేనే. ఇప్ప టికేవారం రోజులనుంచీ సిగరెట్లవస్తు.

బ్లాకుకు అయిదారుగురు వార్డర్లు ఉండేవారు.

మెల్లగా ఒక వార్డరుతో ఎలాగో స్నేహం చేసుకొన్నాను. అతని కొక రోజున రూపాయి ఇచ్చి ఒక సిగరెట్టు పెట్టె, ఒక సోలెడు శనగపప్పూ, బెల్లం తెచ్చిపెట్టమన్నాను. సాయంకాలానికి అతను అవి తీసుకొచ్చాడు మిగతా చిల్లర మేము అడగలేదు. అతను ఇవ్వలేదు రెండుమూడు రోజు లలాగే అతనికి డబ్బు యిస్తూ మాకు కావలసినవి బయటినుంచి తెప్పించుకొనేవాళ్ళము. కాని మేము తెప్పించుకొనే సిగరెట్లూ చిరుతిండ్ల ఖర్చుసుకన్న అతని కాజేసే లంచం ఖరీదు ఎక్కువగా ఉంది. ఈ వార్డరు లాభం లేదు. ఇంకెవరినయినా స్నేహం చేసు కోవాలనుకొన్నాను.

మా బ్లాకు హెడ్‌వార్డరు ముఖం చూడ టానికి చాలా భయంకరంగా ఉంటుంది. అతనికళ్లు తీక్షణంగా ఉండి చూసే వారికి బెదురు పుట్టిస్తయి. అటువంటిమని షితో మాట్లాడడానికి నేను మొదట్లో జంకాను. కాని ధైర్యంచేసి ఒకరోజున ఆయన నిలా అడిగాను.

'వార్డరుగారూ, మీ పేరేమిటండీ'

"జోసఫ్"అని అతను బదులు చెప్పాడు. తరువాత నే వేసిన ప్రశ్న ఇది

'మీరు రూపాయకు ఎంత తీసు కొంటారు?'

"అరణాలు" అని అతని జవాబు.

అంటే మేము బయటినుంచి రూపాయి సరుకు అతనిచేత తెప్పించుకొంటే అరణాలు అతని కివ్వాలన్నమాట. ఈ రేటు మొదటి వార్డరు రేటుకన్న చాలా తక్కువ.

మా బృందం మొత్తంమీద ఉన్నడబ్బు సేకరిస్తే ఇరవైరూపాయలు మాత్రం అయి నయి. డబ్బు జోసఫ్‌చేతికి ఒక్కసారి

కాండ్వీ అంటే
వారు ఎంత ఇష్టపడుతారో!

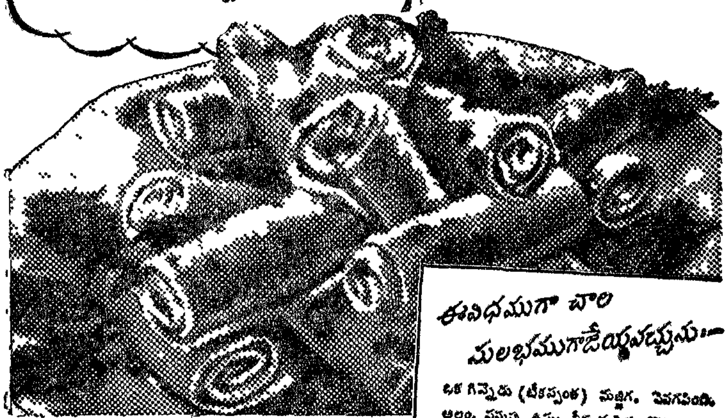

డాల్డాతో
తయారుచేయబడినవి

డాల్డాతో వండినచో మీ కారపదార్థములు, తీపి పదార్థములు, వేపబడిన పదార్థములు, రోస్ట్ చేయ బడిన పదార్థములు మరియు ఇతర భోజన పదార్థ ములు తప్పకుండ మిక్కిలి వాసనగాను, రుచికర ముగాను ఉంటాయి డాల్డా శుద్ధమైనటువంటిది మరియు పుష్టికరమైనది మరియు అది ఎల్లప్పుడు క్రొత్తగాను, శుభ్రముగాను సీలుచేయబడిన డబ్బాలలో మిమ్ములను చేరును.

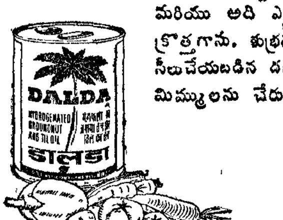

ఈవిధముగా చాల
సులభముగాజేయ్యవచ్చును:—

ఒక గిన్నెడు (టీకప్పంత) మజ్జిగ, పెసరపిండి, అల్లం, పసుపు, ఉప్పు, పీరు మరియు కొన్ని వలిచి గొట్టబడిన పచ్చిమిరపకాయలను కలిపి మెత్తనిపిండి ముద్దవలెనయ్యేదాకా వండండి. డాల్డాతో పూయబడిన పళ్లెములమీద వేడిగానుండగానే ఈ మిశ్రమమును పలుచగా పోయండి రెండు అంగుళములు వెడల్పు గల ముక్కలుగా దీనిని కోసి డాల్డాతో పూయబడిన వ్రేళ్లకొనలతో చుట్టండి (చుట్టల లోపల పలుచగా పచ్చడిని ఉంచవచ్చును) తరువాత కొద్ది ఆవాలు, కొద్ది ఇంగువ మరియు 1½ టేబిలు చంచాల డాల్డాతో వేపబడిన కొద్ది మిరపకాయలతో మసాలా చేసి వీటిమీద పోయండి.

దీనిని తప్పిపోకండి.

ఇంగ్లీషులో క్రొత్తటి డాల్డా వంట పుస్తకము—చిత్రములతో కూడి నది—ఆర్ట్ పేపరు—80 పేజీలు —300 వంట పద్ధతులు—ఆరోగ్యము, పరిశుభ్రత మరియు వంట గృహమును గురించి సూచనలు—ఒక రూపాయి మాత్రమే 8 అణాల తపాలా ఖర్చులు వేరే.

దీ డాల్డా అడ్వైసరీ సర్వీస్
పోస్టుబాక్సు నంబరు 353, బొంబాయి 1

సరియైన ఆహారములో మీకు కావలసిన క్రొవ్వుపదార్థమును ఇచ్చును

HVM 172-50 TL

ఇచ్చేవి, రోజూ మాకు కావలసిన వతని ద్వారా తెప్పించుకొంటున్నాము. జోసఫ్ మమ్మల్ని ఏ క్షణాన మోసగించినా మోస గించవచ్చు. కాని అతను చాలా నమ్మకస్థుడుగా కనిపించాడు. రోజులు గడిచినకొద్దీ మా కతనిమీద, అతనికి మామీద గౌరవం ఏర్పడింది. ఒక వారం రోజులు మేము జల్సాగా గడిపాము. సిగరెట్లు మేము త్రాగడమే కాకుండా అడిగినవారికల్లా పంచిపెట్టాము. పండ్లపొడి, మొహం తోముకునే పుల్లలు, శనగపప్పు, బెల్లం మొదలైనవి చాలా ప్రోగుచేసి ఒక సంచిలో నిల్వచేసిఉంచాము ఎప్పుడు కావలసినా అందుబాటులో ఉండేటట్లు. ఈ సంచీర మా బ్లాకు గోడమీద ఒక పెద్ద రంధ్రం ఉంటే దాంట్లో దాచాము. కాని మా దుర దృష్టంకొద్దీ జైలధికార్లు మరునాడే ఖైదీల

నందరినీ తనిఖీ చేయటానికి వచ్చి, మా సంచీని కూడా పట్టుకొని, వశంచేసుకొన్నారు. ఆ గోడమీది రంధ్రంలో సరుకులు అదివరకు ఖైదీలు దాచుకొనే సంగతి జైలధికార్లకు తెలుసుకామోలు.

పది రోజులకు జోసఫ్ కిచ్చిన డబ్బు పూర్తిగా అయిపోయినట్లు చెప్పాడు. ఇంక ఇప్పుడేమిటి గత్యంతరం? అలాగే కడుపు కాల్చుకోవాల్సిందేనా? నా బుర్రలో ఒక ఉపాయం తట్టింది.

జోసఫ్‌ను పిలిచి ఇలా చెప్పాను.

“నేను మా నాన్నగారికి జైలు సూపరింటెండెంటుపేర ప్రతి నెలా డబ్బు పంపమని వ్రాస్తాను. మా నాన్న తప్పకుండా పంపిస్తాడు. ఆ డబ్బు సూపరింటెండెంటు దగ్గర ఉంటుంది. నీకు నమ్మకం ఉంటే ఒక మాట చెప్తాను. నాకు, కావలసినవి ఎప్పటికప్పుడు, నీ రేటు ప్రకారం తెచ్చిపెడ్తూ ఉండు. అదంతా లెక్క వ్రాయి ఏ రోజు కారోజు. నేను జైలునుంచి విడుదలయిన తక్షణం, సూపరింటెండెంటు దగ్గర నా కొచ్చిన డబ్బు తీసుకొని, నీ బాకీ అణా పైసలతో తీర్చేస్తాను”.

జైలులో ఉన్న ఖైదీకి జైలువార్డరు అప్పు పెట్టేవిడ్డూర మెక్కడన్నా వుందా? కాని ఈనాడు మనలను పరిపాలిస్తున్న నాయకులకంటె జోసఫ్‌కి దేశభక్తి, ఎక్కువే ఉండి ఉండాలి. లేకపోతే ఖైదీకి దాదాపు ఒక టిన్నర సంవత్సరాలు అప్పుపెట్టడానికి అంగీకరిస్తాడా? అతననుకొని ఉంటాడు: ‘వీళ్ళు దేశంకోసం పరాయి ప్రభుత్వాన్నెదిరించి జైలులో మ్రగ్గుతున్నారు. మనదేశభక్తిని ప్రకటించుకోటానికి వీళ్లకు చేతనయినంత సహాయంచేయటంకన్న వేరు మార్గంలేదు’ అని.

మాకు కావలసినవి ఏరోజు కారోజు తెచ్చి ఇవ్వడానికీ, విడుదల అయిన తర్వాత డబ్బు నావద్దనుంచి తీసుకోడానికీ జోసఫ్ అంగీకరించాడు. అత నందుకు ఒప్పుకోకపోతే జైలులో మాపరిస్థితి యేమయి ఉండేదో ఈనాడు ఊహించటం కష్టం.

ప్రొద్దున ఆరుగంటలకు మా బ్లాకులో మమ్మల్ని వదిలిపెట్టేవారు. సాయంకాల మారింటిదాకా మాయిష్టంవచ్చినట్లు తిరిగేవాళ్లము. ఇలా రోజులుగడిచిపోతున్నయి.

మా బ్లాకులో ఒక మలబారుయువకుడు ఆగస్టు ఉద్యమంలో పాల్గొని జైలుకు వచ్చాడు. అతను గ్రాడ్యుయేటు. అతనిని జైలునుంచి తప్పించవలసినపరిస్థితివచ్చింది. తల్లి మరణావస్థలో ఉన్నట్లు అతనికి ఉత్తరం వచ్చింది. తల్లికోసం అతను చాలా విచారించాడు. ఎలాగైనా తనని ఆ జైలు నుంచి తప్పించేమార్గం చూడవలసిందని మా బృందాన్ని ప్రతిమాలేడు. దానికి నేనే ఉపాయం ఆలోచించాను. ఒక జైలు వంటవానితో స్నేహంచేసి అతని సహాయమపేక్షించాను. అతను సహాయం చెయ్యటాని కంగీకరించాడు. మలబారు యువకుని పేరు రామన్. రామన్ రోజూ వారం రోజులపాటు వంటగదులదగ్గరకు వెళ్ళి వాళ్ళకు వంటలో సహాయం చేస్తున్నట్లు నటించాడు. వంటవాళ్లు దాదాపు వంద మందిదాకా ఉంటారు. బళ్ళకు బళ్ళు కూరలు గోంగూర అరటికాయలు మొదలైనవి సప్లయి అయ్యేవి. వచ్చినవి వచ్చినట్లుగా అవసరమయితే ముక్కలు తరిగి ప్రొయ్యిమీదికి ఎక్కించేవాళ్లు. పులుసులో వేసిందిఫలానాకూర అని తెలుసుకోటానికి గవర్నమెంటు యనలిస్టుకు సాధ్యమవుతుందేమో? కొన్ని సమయాలలో పచ్చిగడ్డే పులుసులో కూర క్రింద చలామణి అయ్యేది అంటే మీకు ఆశ్చర్యంగా కనపడవచ్చుగాని ఆ తిండికి మేం అలవాటుపడినాము. ఆ జైలువాళ్ళ ధర్మాన ఇప్పుడింట్లో యే కూరచేసినా అవలీలగా నోట్లోకి పోతుంది.

వంటగదులకు ముప్పయినలభయి గజాలలోనే జైలుచుట్టూ వేసిన ముళ్ళకంప తగులుతుంది. వంటవాళ్ళ ఇళ్లు ఆ కాంపౌండుకి అరఫర్లాంగు దూరంలో ఉన్నయి. ఆవేపు వంటవాళ్ళు వెళ్ళడానికి చిన్నగేటు ఉంది. దీనిగుండా ఎల్లాగో రామన్ బయటపడి మాకు సహాయం చేస్తున్న వంటవానింటికి పరుగుతీసి ఇంట్లోకి జొరబడి దాక్కున్నాడొక రాత్రివేళ. చుట్టూ పోలీసులు పహరా తిరుగుతునే ఉంటారు. కాని పోలీసు లటువేపు లేని సమయం చూసి రామన్ జైలు నుంచి బయటపడ్డాడు. వంటవానియింట్లో ఆ రాత్రి రామన్ గడిపి అతని సహాయంతో మరుచటిదినం తన గ్రామం సురక్షితంగా చేరుకొన్నాడు.

కాని రామన్ జైలునుంచి తప్పించుకొన్న మరునాడే జైలధికార్లకు తెలిసి వంటవాడిని అనుమానించి వారంరోజుల్లో రామన్‌ను తిరిగి అప్పగించకపోయినట్లయితే అతనిని ఉద్యోగంనుంచి తొలగిస్తామని అధికార్లు బెదిరించారు. ఆ వంటతను గత్యంతరం లేక సంగతి వివరిస్తూ రామన్ తనకు ఇచ్చిన చిరునామాకు ఉత్తరం వ్రాశాడు. రామన్ ఇంటివద్ద తల్లిని ఓదార్చి, తిరిగి అధికార్లు పెట్టిన గడువు

(48–వ పేజీ చూడండి)

అయిదెకరాలకోసం?

(22-వ పేజీ తరువాయి)

లోగా నరేందరయినాడు. అన్నమాటకు కట్టుబడ్డ రామన్‌ను ఎవరు శ్లాఘించరు?

జైలులో మన ఆంధ్రులతోబాటు మలబారువాళ్ళను కూడా మా బ్లాకులో త్రోసేరు. మలబారువాళ్ళకీ మాకూ పొత్తు కుదిరేది. మేము రాకపూర్వం ఆ బ్లాకులో అరవవాళ్ళను కూడా ఉంచితే, అరవవాళ్లూ, ఆంధ్రులూ కొట్టుకొన్నారట. అప్పటినుంచీ అరవలనీ, ఆంధ్రులనీ వేరు వేరు బ్లాకులలో ఉంచుతూ వచ్చారు.

నాలుగయిదు సంవత్సరాలతర్వాత మనకు దేశం వప్పగించి తెల్లవాళ్లు వెళ్లిపోతారని, మన కాంగ్రెసుప్రభుత్వమే దేశాన్ని పరిపాలిస్తుందని, జైలుకెళ్ళిన రాజకీయబాధితులకు భూములు పంచిపెట్టారనే ఆశ జైలులో ఉండగా నాకెప్పుడూ కలగలేదు. మరి నా సహచరులు తమకు రాబోయే దశనుగురించి కలలు కన్నారేమో నాకు తెలియదు. ఎలాగయినా అప్పుడు జైలులోని సహచరులంతా తమ జైలు నివాసంవల్ల బాగుపడ్డవారే. కొందరు ప్రభుత్వములో ఉన్నతోద్యోగాలు సంపాదించారు. మరికొందరు తలకొక అయిదు, పది ఎకరాలు దానం స్వీకరించారు మరి నా కర్మమేం కాలిందీ? అడిగితే నీకూ పదెకరాలు రాకపోయిందా అని మీరడగవచ్చు కాని నేనెప్పుడూ ఈ అయిదెకరాలు, పదెకరాల కాశపడి శ్రీకృష్ణ జన్మస్థానానికి వెళ్ళలేదు. ఫలమపేక్షించకుండా నా కర్తవ్యమనుకొన్నది చేశాను. మనకు స్వరాజ్యం వచ్చింది. మన మాశించిన ఫలమదే. దీనిలో వ్యక్తిగత లాభంకోసం ప్రాకులాడటం పరమనీచము అని నా అభిప్రాయము.

ఒకటిన్నర సంవత్సరాల జైలు జీవితాన్ని జోసఫ్‌దయవల్ల హాయిగా నెట్టుకు రాగల్గాను. నా శిక్షాకాలం పూర్తి అయిన తర్వాత నేను విడుదలపొందాను. జైలుదుస్తులు, పరికరాలు అధికార్లకు అప్పగించి నా మొదటిదుస్తులు, సామానులు అధికార్లవద్దనుంచి తీసుకొన్నాను. నూపరింటెండెంటు, నా పేరుతో వచ్చిన మనియార్డర్ల డబ్బు ఇచ్చాడు. ఆ డబ్బునుంచి జోసఫ్‌కు నేను ఇవ్వవలసిన బాకీ అణా పైసలతో ఇచ్చివేశాను బాకీ సుమారు నాలుగువందల రూపాయలదాకా అయింది. జోసఫ్ వెంటనే ఇంటికి పోనివ్వలేదు. బలవంతంచేసి రెండు మూడు రోజులు వాళ్ళ ఇంట్లో ఉంచి, తృప్తిగా భోజనం అతను నాకు చేసిన సహాయానికి ఎన్నో పెట్టాడు. ధన్యవాదాలు అర్పించాను. ఎన్ని నమస్కారాలు పెట్టి, ఎంతడబ్బు ఇచ్చినా, అతనునాకు జైలులోచేసిన సహాయానికి, ఋణంతీరుతుందా?

మావూరు వెళ్ళి తిరిగి రెండువారాలలో వస్తానని జోసఫ్ కుమాట యిచ్చాను. చేబ్రోలు పొగాకు, గోంగూర మొదలైన రెండు మూడు వస్తువులు తిరిగి వచ్చేటప్పుడు తీసుకొనిరమ్మని అతను కోరాడు. నాతోపాటు గోపీ కూడా విడుదలయినాడు. ఇంకా జైలులో చాలామంది నా స్నేహితులకు శిక్షాకాలం పూర్తి కాలేదు. వాళ్ళందరికి ఇంటిదగ్గరనుంచి అనేకమయిన తినుబండారములు తెచ్చి ఇస్తానని వాగ్దానము చేశాను.

1944 సంవత్సరము మార్చినెలలో నేను జైలునుంచి ఇంటికి తిరిగివచ్చినప్పుడు మా తల్లిదండ్రుల సంతోషానికి మితిలేదు. సరిగా రెండు వారములకు, జైలులో స్నేహితులకు వాగ్దానము చేసినప్రకారము, వారికి కావలసిన వస్తువులు తీసుకొని, చేబ్రోలు పొగాకుతోను, గోంగూరతోను, జోసఫ్ వద్దకు ఆలీపురం జైలుకు వచ్చాను. నేను తెచ్చినవన్నీ జోసఫ్‌కు చూపించి, ఈ వస్తువు ఫలానావారికివ్వాలి, ఈ వస్తువు ఫలానావారికివ్వాలి అని వివరముగా చీటీ వ్రాసి ఇచ్చాను. వాటినన్నిటినీ ఒక్కొక్కటే జైలులోనివాళ్ళకి చేర్పించటానికి జోసఫ్ ఒప్పుకొన్నాడు. ఒకడికి ఆవకాయ, ఒకడికి చింతకాయ—ఇలా అందరికీ అన్నివిధాల తినుబండారాలు పచ్చళ్లు తీసుకొచ్చాను.

కాని పాపం! దురదృష్టవంతుడు జోసఫ్. రెండు మూడురోజులు చిన్నవస్తువులు వరుసగా తన తలమీద టోపీలో పెట్టుకొని లోపలవాళ్ళ కందించాడు. వాళ్లు తమకు ఏయే వస్తువులు తెచ్చానో ఆ చీటీ చూపించమని జోసఫ్‌ను కోరారు. నాలుగవరోజున జోసఫ్ ఆ చీటి జేబులో పెట్టుకొని తలమీద టోపీలో కొన్ని వస్తువులు పెట్టుకుని వెళ్తుండగా జైలు అధికారుల చేతిలో పట్టుబడ్డాడు. ముందు ఉద్యోగంనుంచి సస్పెండు చేసి విచారణ జరిపారు. జోసఫ్ నేరస్థుడని ఋజువయింది. డిస్మిస్ చేయటానికి అధికార్లు ప్రయత్నించారు. కాని పైఅధికార్ల నెలాగో ఆశ్రయించి శిక్ష తప్పించుకొన్నాడు. అతనిని చివరికి విశాఖపట్టణంలో పిచ్చిఆస్పత్రికి బదిలీ చేశారు. ఈ దెబ్బతో జోసెఫ్ మతి చలించింది. తరువాత నేను అప్పుడప్పుడు విశాఖపట్టణం వెళ్లి జోసెఫ్‌ని చూసి వస్తుండేవాడిని.

బ్రిటిషు ప్రభుత్వం క్రింద నౌకరీ చేసినా, జోసెఫ్ నిజమైన దేశభక్తిని ప్రదర్శించాడని నేను అనుకుంటూ ఉంటాను. లేకపోతే తన ఉద్యోగం పోతుందేమో అని కూడా లెక్కచేయకుండా జైలుఅధికారుల కళ్లల్లో కారంకొట్టి మాకు సహాయం చేయగలిగేవాడా?"

కృష్ణారావు తన జైలుగాధను ముగించాడు.

అప్పుడు విధిలేక జైలుకు వెళ్లినవారు, ఆ అవకాశాన్ని ఇప్పుడు స్వార్థంకోసం ఉపయోగించుకొన్నారు. జైలుకు పోనివారుకూడా ఆ ఆగస్టుఉద్యమంలో జైలుకు పోయినట్లుగా దొంగసర్టిఫికెట్లు సృష్టించి ప్రభుత్వం భూములు దానం తీసుకొన్నారు కాలవైపరీత్యము!

ఆగస్టు ఉద్యమంలో పాల్గొని, స్వార్థరహితంగా దేశసేవచేసి, శ్రీకృష్ణజన్మస్థానాన్ని దర్శించి, ఆ అవకాశాన్ని ఇప్పుడు తమ స్వార్థంకోసం ఉపయోగించుకోకుండా ఉన్న కృష్ణారావు లాంటి దేశభక్తులు, భారతదేశంలో ఎంతమంది ఉన్నారో మనకెలా తెలుస్తుంది? ఇప్పుడు అధికారంలో ఉన్న మననాయకులే, తాము ప్రజల సేవకులము అని చెప్పుకొనే ఈ మంత్రులే, జైళ్లలోని తోటి దేశసేవకునితో ఈనాడు మాట్లాడటంగాని, వ్యవహరించటం గాని తక్కువ అనే భావనలో ఉన్నారు. ఇలాంటి గోముఖవ్యాఘ్రాలయిన నాయకులవల్ల ప్రజలు నేమేలును ఆశించినా అది వ్యర్థమే. ★

చదవండి / తెలుగు మాస పత్రిక
జయభారతి
— ఎడిటర్. [illegible] —
[illegible] ...... హైదరాబాదు-దక్కను.

ఆంధ్రవాఙ్మయ చరిత్ర
వెల రు 2-0-0 లు,
తపాలాఖర్చు ప్రత్యేకము
ఆంధ్ర గ్రంథమాల,
పోస్టు బాక్సు 212, మద్రాసు-1.

Edited, Printed&Published by S. Sambhu Prasad at the Andhra Patrika Press, 7, Thambu Chetty St Madras.